

Лозо О. В.,

к. ю. н., асистент кафедри екологічного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Копиця Є. М.

к. ю. н., асистент кафедри екологічного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

АКТУАЛЬНІ ЕКОЛОГО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА

Історичні підстави виникнення та становлення органічного виробництва дозволяють простежити його місце та роль у забезпеченні екологічної безпеки. Органічний рух зародився у 1900-х роках, коли на початку становлення промислового сільського господарства, у відповідь на перехід на синтетичні азотні добрива та пестициди, деякі фермери почали створювати національні асоціації для пропаганди ідеї органічного виробництва. Із самого початку руху було підкреслено взаємозв'язок між органічними продуктами, здоров'ям населення та попередженням погіршення стану довкілля.

За визначенням Міжнародної федерації органічного сільськогосподарського руху IFOAM «Органічне сільське господарство – виробнича система, що підтримує здоров'я ґрунтів, екосистем і людей. Воно залежить від екологічних процесів, біологічної різноманітності та природних циклів, характерних для місцевих умов, при цьому уникається використання шкідливих ресурсів, які викликають несприятливі наслідки. Органічне сільське господарство поєднує в собі традиції, нововведення та науку з метою покращення стану навколишнього середовища та сприяння розвитку справедливих взаємовідносин і належного рівня життя для всього вищезазначеного» [5]. Ідея органічного виробництва полягає у повній відмові від застосування ГМО, антибіотиків, отрутохімікатів та мінеральних добрив. Це призводить до підвищення природної біологічної активності у ґрунті, відновлення балансу поживних речовин, підсилюються відновлювальні властивості, нормалізується робота живих організмів, відбувається приріст гу-

мусу, і як результат – збільшення урожайності сільськогосподарських культур. Результатом органічного виробництва є екологічно безпечна продукція, вільна від ГМО та невластивих продуктам харчування хімічних елементів [2].

Таким чином, органічне виробництво можна розглядати як невід’ємний складовий елемент екологічної безпеки. Це, зокрема, підтверджується як чинним законодавством, так і положеннями еколого-правової доктрини.

Відповідно до статті 3 Регламенту ЄС 2018/848 про органічне виробництво та маркування органічних продуктів, «органічний продукт» визначається як продукт, отриманий в результаті органічного виробництва. В свою чергу, «органічне виробництво» визначається як загальна система управління та виробництва продуктів харчування, що поєднує в собі найкращі екологічні та кліматичні практики, високий рівень біорізноманіття, збереження природних ресурсів та застосування високих стандартів добробуту тварин та високих стандартів виробництва відповідно до попиту зростаючої кількості споживачів на продукцію, вироблену з використанням природних речовин та процесів [8].

Органічне виробництво передбачає жорсткі вимоги до виготовлення продукту: екологічна чистота регіону, певні фізико-хімічні властивості землі для вирощування сільськогосподарських культур і рівні концентрації різних речовин, заборона використання ГМО насіння і ряду чітко закріплених пестицидів, агрохімікатів та інших речовин, використання для тваринництва видів тварин без втручання генної інженерії, заборона на профілактичне використання ветеринарних препаратів та акцент на профілактику підтримки здоров’я тварин, обробка проміжної продукції на підприємствах, що виключає потрапляння неорганічних елементів, вимоги до якості упаковки кінцевої продукції.

Варто відзначити, що вимога до чистоти регіону, де буде проводитися органічне виробництво, з однієї точки зору, є обмежувальним фактором, а з іншої - стимулює на зменшення негативного впливу і приведення територій у належний екологічний стан для старту виробництва.

Припинення використання синтетичних хімічних речовин - ще один фактор сприятливого впливу органічного виробництва на

здоров'я людини і стан довкілля, оскільки речовини не потрапляють у ґрунт і водні ресурси, не несуть негативних ефектів для рослинного і тваринного світу, атмосферного повітря. Це особливо важливо, оскільки всі ці елементи нерозривно пов'язані між собою.

У науковій літературі поширена думка, що при відмові від хімізації сільськогосподарського виробництва відбувається зниження врожайності культур на 30-40%. Однак досвід, наприклад, українського САТ «Обрій» переконує, що із застосуванням органічного землеробства можливо не лише утримати врожайність на попередньому рівні, а навіть її підвищити. Досвід таких господарств показав, що ґрунтозахисні технології органічного землеробства потребують, порівняно з традиційними технологіями, втричі менше часу на обробіток ґрунту, в 2-3 рази менше пального, та в 10 разів – мінеральних добрив [1].

Окрему увагу варто звернути на відсутність широкого використання ветеринарних препаратів (антибіотиків, гормонів та ін.) під час вирощування сільськогосподарських тварин в умовах органічного виробництва, за допомогою чого наявне запобігання небезпечного впливу таких речовин на людину, яка споживає продукцію органічного тваринництва. Також за рахунок поширення практики органічного виробництва може бути істотно зменшена проблема антибіотикорезистентності, яка є однією з найбільших глобальних загроз сучасної світової системи охорони здоров'я [7].

При органічному сільському господарстві обмежується залежність від зовнішніх витрат шляхом стимулювання біологічних природних процесів, виключаються з виробництва речовини, отримані чи перероблені із застосуванням промислового виробництва, в тому числі і у випадку, коли ці речовини є аналогами існуючих у природі речовин. В основі системи органічного сільського господарства лежить наслідування процесів, які відбуваються в природних екосистемах, причому як в кількісному (рівень інтенсивності), так і в якісному аспектах (стосовно речовин, що вводяться в обіг). Тому є підстави вважати, що органічне сільське господарство – це практична реалізація основних положень концепції сталого розвитку. Таким чином, можемо зробити висновок про наявність позитивного впливу органічного виробництва на стан як окремих

природних ресурсів, так і довілля в цілому, що сприяє підтримці біологічної рівноваги в природі та необхідного рівня екологічної безпеки в країні.

Одним із ключових напрямків органічного законодавства є регулювання ринку сертифікації органічних речовин, забезпечення відповідності органів для сертифікації органічного виробництва та дотримання національних або міжнародних стандартів, зазначених у законодавстві. Сертифікація органічної продукції, яка спрямована на методи та засоби як сільськогосподарського виробництва, так і переробки сировини, виробництва харчових продуктів та їх доставки споживачеві, безсумнівно забезпечує високу якість продукції. Така сертифікація є обов'язковою процедурою для моніторингу та підтвердження виробничого процесу органічних продуктів. Належне законодавче регулювання та організація його впровадження на практиці повинні сприяти продуктивній діяльності виробника та роботі уповноважених державних органів у цій галузі.

Незважаючи на низку очевидних доказів необхідності сертифікації органічної продукції у цій процедурі існують деякі недоліки. Останні оновлення показали дедалі більше ігнорування та критику органічної сертифікації. Серія досліджень, проведених у США, свідчить про те, що існує значний сегмент виробників, які прагнуть використовувати органічну практику, не маючи на меті отримання органічної сертифікації [6]. Зазначається, що ці виробники несуть значні витрати, пов'язані із сертифікацією, а також не мають фінансової та технічної підтримки з боку урядів та установ, щоб полегшити процес сертифікації [3].

Світова практика свідчить, що темпи реалізації органічного виробництва прямо пропорційні рівню державної підтримки агропромислового комплексу. У низці досліджень було зазначено, що в порівнянні з США, законодавчі норми ЄС щодо управління органічними продуктами показали вищу ефективність, що стало наслідком більшого розвитку секторів органічної продукції (порівняння відповідних державних підходів щодо сприяння та заохочення органічного сільського господарства, в яких США покладаються на підхід вільного ринку, а Європа пропонує державне сприяння та підтримку органічним фермерам) [4].

Зокрема, уряди багатьох країн, із метою заохочення фермерів запроваджувати екологічні форми ведення сільськогосподарської діяльності та підтримки господарств на період конверсії, коли можливі фінансові збитки, надають їм відповідну фінансову допомогу. Крім того, держави також частково компенсують вартість проведення сертифікації «органічних» господарств (Польща). В Ірландії господарства отримували дотацію як в період конверсії, так і після отримання статусу «органічного» господарства. Отже, є очевидною необхідність та ефективність надання виробникам достатньої фінансової та технічної підтримки з боку урядів та установ.

Аналіз сучасного стану правового регулювання у досліджуваній сфері створює підстави для ствердження, що є необхідним подальший розвиток законодавства, який повинен ґрунтуватися на достатній державній політиці з метою розширення органічного виробництва та, як результат, покращення стану навколишнього природного середовища й забезпечення екологічної безпеки.

Список використаних джерел:

1. Вовк В.І. Сертифікація органічного сільського господарства в Україні: сучасний стан, перспективи, стратегія на майбутнє. Матеріали Міжнародного семінару «Органічні продукти харчування. Сучасні тенденції виробництва і маркетингу». Львів. 2004. С. 3-6.
2. Милованов Є. В. Органічне сільське господарство: перспективи для України: посібник українського хлібороба за 2009 р.: наук.-практ. зб. Ін-ту рослинництва ім. В.Я. Юр'єва. Х., 2009. – С. 257.
3. Constance D. H., Choi J. Y. Overcoming the barriers to organic adoption in the United States: A look at pragmatic conventional producers in Texas : Sustainability, 2(1), 2010. p. 163-188.
4. Dimitri C., Oberholtzer L. Market-led versus government-facilitated growth: development of the US and EU organic agricultural sectors. 2005. URL: https://www.researchgate.net/profile/Lydia_Oberholtzer/publication/43627843_Market-Led_Versus_GovernmentFacilitated_Growth_Development_of_the_US_and_EU_Organic_Agricultural_Sectors/links/004635274e4547c152000000/Market-Led-Versus-Government-Facilitated-Growth-Develop-

ment-of-the-US-and-EU-Organic-Agricultural-Sectors.pdf (дата звернення: 28.10.2020).

5. IFOAM. Definition of Organic Agriculture. URL: <https://www.ifoam.bio/why-organic/organic-landmarks/definition-organic> (дата звернення: 28.10.2020).

6. Michael D. Veldstra, Corinne E. Alexander, Maria I. Marshall. To certify or not to certify? Separating the organic production and certification decisions: Elsevier. Food Policy: vol. 49 (P2), 2014. p. 429-436.

7. Mie A. et al. Human health implications of organic food and organic agriculture: a comprehensive review. Environmental Health. 2017. Vol. 16. P.1-11 URL: <https://ehjournal.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12940-017-0315-4> (дата звернення: 28.10.2020).

8. Regulation (EU) 2018/848 of the European Parliament and of the Council of 30 May 2018 on organic production and labelling of organic products and repealing Council Regulation (EC) No 834/2007. Official Journal of the European Union, L. 150, from 14.6.2018, p. 1–92

Любич А. М.,

кандидат юридичних наук,

учений секретар НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6492-4179>

**ЩОДО ДЕЯКИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПРАВОВОГО
РЕГУЛЮВАННЯ ПИТАНЬ ПОВ'ЯЗАНИХ
З ВИКОНАННЯМ ВИМОГ ЗАКОНУ УКРАЇНИ
«ПРО ОЦІНКУ ВПЛИВУ НА ДОВКІЛЛЯ» ПРИ
ПІДГОТОВЦІ МАТЕРІАЛІВ ЛІСОВПОРЯДКУВАННЯ**

Відповідно до вимог «Інструкції про порядок погодження та затвердження розрахункових лісосік» (затверджена наказом від 05.02.2007 №38 Міністерства охорони навколишнього природного середовища України), Харківською лісовпорядною експеди-